

PRZYSIĘGA (1460) *sb f*

sg *N* przysięga (194). ◇ *G* przysięgi (287). ◇ *D* przysiędze (45). ◇ *A* przysięgę (328). ◇ *I* przysięgą (334). ◇ *L* przysiędze (92). ◇ *pl N* przysięgi (32). ◇ *G* przysięg (41). ◇ *D* przysięgąm (4); -ąm (3), -(a)m (1). ◇ *A* przysięgi (33). ◇ *I* przysięgami (60); -ami (41), -ąmi (5), -(a)mi (14); -ąmi *BielSpr*, *WujJudConf*; -ami : -ąmi *BielKron* (21:3). ◇ *L* przysięgach (10); -ach (7) *UstPraw*, *SarnStat* (3), *PowodPr*, *SkarKaz* (2), -ách (3) *KrowObr* (2), *BudBib*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

Uroczyste zapewnienie, gwarantowane odwołaniem się do Boga lub innych wartości najwyższych (wypowiadane często w słowach ustalonych zwyczajowo lub prawnie), że to, co się mówi, jest prawdą; obietnica; *iuramentum HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Calep*, *JanStat*, *JanPrzyw*, *Cn*; *iusiurandum Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Calep*, *JanStat*, *JanPrzyw*, *Cn*; *sacramentum Miech*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*, *Cn*; *iurandum Modrz*, *Calep*, *Cn*; *deiurium Calep*, *Cn*; *fides JanStat*; *affirmatio religiosa*, *iuratio Cn* (1460) : o zlodzyeyłthwo obwynony Cztherzy rałzy, moze łłya przyszygą sprawycz *MetrKor* 34/134; yełtly zebi abo łłam [obwiniony] abo ktori swyadek smilil wprzyłfyąndzie thedi bandzie powynyen placzicz tho o czo go obvynyono. *MetrKor* 40/814, 34/134 [2 r.], 38/286, 287; *BierEz* 14v; *ZapWar* 1528 nr 2457, nr 2458; Zwyczaj á doswiadczenie [!] nad przyłięgę miey. *BielŻyw* 7, 3, 19, 98 [2 r.], 145; *BielŻywGlab nlb* 10; Ieslyby czlovyek albo swyadek kthory chybil przyszyangy Thedy yvłł wvyną wpada *LibLeg* 6/116v, 7/11 [2 r.], 10/98v, 11/185v; I ynich iełt wiele niechrzełcijąńłkich przyłięg ktorich teras [...] niewipilvę *SeklWyzn* a4v, 4, 4v, A, a3, g3v; y młci łię frogo [Bóg] nad takowemi ludzmy y karze ie cięłko/ ktorzi niepotrzebnie áni łprawiedliwie przilięgąiá naimię iego/ bo takowimy przilięgamy bywa obrazon maiełtat Bozy. *SeklKat* F3v, Fv [3 r.], V3; *MurzHist* D2v, N3; *MurzNT* 21; *Diar* 55; *LubPs* T5v *marg*; Połeł powiełci łwey powinien przyłięgą poprąwił *GroicPorz* q3v; NA przyłięgę żaden łye niema brác/ áż gđzie by innych dowodow nie słtawáło. *GroicPorz* aa, f2v, g4, h3, h3v, h4v (58); Powiedz mi/ tzemu tey przyłięgi Papielz żadał po Celárzu? *KrowObr* 32v; A iż ta przyłięgá themu Pánu wálzemu Papielzowi/ zdála łię być iełtze niedołatetzna/ przełto nową y inłzą przyłięgę ná was [tj. na biskupów] niedawno wymylł y vłthawił *KrowObr* 127v, 33 [4 r.], 33v [2 r.], 36, 128v [2 r.], 131 [2 r.] (21); *Leop Sap* 18/6, *Ez* 16/59, 2. *Mach* 4/34, *Matth* 5 *arg*; *UstPraw* E2v, H4v, I; Tákieli z W.M. nápominánie páńłkie iełt/ iákie być ma. Tákieli záłtáwienie łie y odpiránie złemu/ iákiego práwá y przyłięgá vczą. *LeszczRzecz* A4v; *RejZwierz* 41v; W Zydowłkiem łtoi. Podniosłem ná tho rękę/ Abowiem przy zacney przyłiędze rękę podnołzą. *BibRadz* I 33d *marg*, I 11d *marg*, 12d *marg*, *Lev* 19 *arg*, *Num* 30/7, I 381a *marg*, 456b *marg*; Otoż Krol náłz/ *Architecton* Polłki/ ma przysięgę iáko iną modłę łwá/ wedle ktorey łprawuie Koronę łwá *OrzRozm* B3; Po Przyłiędze pothym/ Koronę/ Miecz/ Sceptrum/ Stolec Krolewłki/ z rąk Papielłkich wzięł [król]. *OrzRozm* F4, B3v [4 r.], F [3 r.], M2, S3v, S4; [prawa Turków] Swiádkow nieprzyymuiá áż dołwiadczone w cnoćie męże/ ktorym moze wierzyć bez przyłięgi. *BielKron* 261, 17v, 81v, 85, 225, 304 (10); *Iusiurandi religionem amori praevertere*, Wyłzłzey ważić przilięgę niłzi miłość/ powinowactwo y záchowánie. *Mącz* 488c, 178c, 311b [2 r.], 363b, 389b, 401a; *OrzQuin* Cv, T4; *RejAp* 86, 86v; *GórnDworz* Z4v; Przyłięgą dobrą ácz Imię BOże człcimy/ włzákże złe iey częłto vżywáć. *KuczłKat* 285 *marg*, 285 [9 r.], 290 [5 r.]; *RejZwierc* 51, 56; *BielSpr* 11v *marg*; *KochMon* 28; Przydawáią tę Claufuleł połpolicie w

przysiędze: Ták mi Pan Bog pomóż/ y wżyfcy Święci. *WujJud* 61v, 61v *marg*; Y przyięgli Iehowie głósem wielkim/ z krzykiem/ z trábami y z kornetj. A wefelił fię wżytek lud Iudłki z oney przyięgi *BudBib* 2.*Par* 15/15, 3.*Reg* 8/31 [2 r.], 2.*Par* 6/22, *Sap* 18/6; *BudNT Hebr* 7/10 [2 r.]; Bo pólpolicie pułzczáią do przysięgi ony/ ktorzi żadney wiadomości niemáią o tem o co tám idzie *ModrzBaz* 85v; Kázdego ktory fię do przysięgi bierze/ ósobno Pifarz przysięgły przesłuchawa. *ModrzBaz* 85v, 60 [2 r.], 62, 85v [3 r.], 86 [2 r.], 86v [2 r.] (15); A Iakob chćiał áby mu ono poprzyięgł/ ifz mu pierworodność przedał. y zprzyięgi fię/ głupi Ezau/ niewymowił *SkarŻyw* 346, 337, 519 [2 r.]; *ZapKóscier* 1580/8; *StryjKron* 562, 662, 722; *CzechEp* 208, 280; *NiemObr* 171; Nie wygrác v was żadney rżeczy bez przysięgi. *GórnRozm* F; także też powiedałz/ iż bez przysięgi nigdziey bydź nie może. *GórnRozm* G2, F [5 r.], F2 *marg*, F3 [3 r.], G [3 r.], G2 [5 r.] (36); *KochProp* 11; *Paprup* 12v; *ActReg* 3v, 4, 133; *Calep* 298b, 571b [2 r.], 572a; *OrzJan* 115; Abowiem ludzie ná wietřzego niż lámami przysięgáią: á kázdego íporu ich koniec ku potwierdzeniu/ iest przysięgá. *WujNT Hebr* 6/16, s. 22 [2 r.], 60 [2 r.], 98, 493 *marg*, *Hebr* 7/20 [2 r.] (15); á iefliby ktory koń v Zydá vkrádziony przez którego Krześciániná był znalezión/ Zyd ma fię przysięgá oczyścić mówiąc: iż [...] *SarnStat* 257; ZOłnierze pieniężni/ áni ich Rotmítrze nie máią bydź przynucáni do niewyzčáynnych przysięg przez Hetmáná Generálá wżyfłtkiego woýłká *SarnStat* 427; A gdzie kopców y świádków niemáłz: tedy Aktorá z świádkámi do przysięgi przypułczáią. *SarnStat* 472, 24, 148, 159, 163, 164 *marg* (56); Nowowiernikom gdy częłto wiárę Bogu odmieniáią/ łácniey też iest/ y łumnienie przysięgá odmienić *PowodPr* 45, 47 [3 r.], 48 [7 r.], 49 [3 r.]; *SkarKaz* 311b [2 r.]; Gdzie iedná fałéřna łzá/ może więcéy ípráwić Niż łto przysięg/ ktoby ie przeciw niéy śmiał łádzić. *GostCast* 72, 75; [Włzytki tedy przysięgi ták máią być/ áby záwřze w przysiędze byłá wzmiánká tego o co źáłuią. *SzczerbSpecSax* 339].

przysięga około czego (2): Kázdego flubu y kázdey przyięgi około pořtu/ mąż iey [żonie] może dopułcić *BibRadz Num* 30/14; [*LustrSand* 260]. *Cf* »przysięgę uczynić«.

przysięga na co [= *na najwyřszą wartość*] (8): Bo žydowie [...] wymyřlili rozmaite przysięgi na niebo na kořciól/ na oltárz i inřze ktorych przysięgami niezwalj *MurzNT* 21; Przysięgi ná Ewángelią y ná krzyř/ ściągáią fię ná łámega Chriftulá. *WujNT* Bbbbbbb3, 98 *marg*. *Cf* »przysięgę uczynić«, »przysięga na boże ciało«.

przysięga na co [= *co jest przedmiotem przysięgi*] (1): á gdzieby oboiá łtroná gránic łłufznémi znáki niemogłá dowieřdz/ niech to będzie ná woléy Miřtrzewłkiéy: iefli zechce przysiędz ná té gránice/ áłbo téz przypułcić Ie^{go} M. Křiążę do przysięgi ná téřz gránice. *SarnStat* 1109.

przysięga o co (5): *MurzNT* 21 *marg*; Włzákże tu w tey roćie opiánéy przyięgi/ kázdą iednę czáłtkę áłbo dwie może brác/ y rozumieć zá cáłą przyięgę: Z wymienieniem rżeczy o ktorą ma być przyięgá. *GroicPorz* h3v; Przysięgá o rozboy. *GórnRozm* G4 *marg*, G4v *marg*. *Cf* »przysięgę oddawać«.

przysięga za kogo [= *zamiast kogo*] (2): Rękoiemřtwo ku przyiędze zá zmárłego dłuźniká. *GroicPorz* í, oo.

przysięga (na)przeciw(ko) komu [= *wobec kogo*] (2): Ten to Papieř rozgrzeřzył był Włádziřłwá Polłkiego y Węgierskiego krolá [...] od przyięgi przeciw Turkom *BielKron* 188v. *Cf* »przysięgę zachowawać«.

przysięga między kim (a (i między) kim) (5): *LibLeg* 10/98; [rzekli: *Abimelech, Ochozjasz i Pikol do Izaaka*] Niechay będzie przyfyeęą między nami/ á wftąpmy w przymierze: ábyś nam nic złego nieczynił *Leop Gen* 26/28. Cf »przysięęę uczynić«; *wedle przysięgi między kim a kim.*

przysięga czyja [w tym: pron poss (157), G sb i pron (97), ai (poss) (65)] (319): *MetrKor* 61/224v; *ZapWar* 1537 nr 2494; o krolu profzę zborz miafto Lamfath aby przyfiedze fwey dofić vczynił *BielŻyw* 155, 155; Bo mi boga y przisyęge nałze przed oczima mayacz rofkazałyłmi starořtam naschim pogranycznim abifye *wedle zapyřfow przimyernich zachowały* *LibLeg* 10/150v, 10/95, 98, 98v, 150v, 11/22 (15); *ComCrac* 12, 19; *LibMal* 1548/143v; *HistAl* B7v; *MurzNT* 21; *Diar* 33, 87; GDy Powod gołymi flowy żáluie/ obwiniony z żałoby ięgo Przyfyeęą fye fwoią wybije. *GroicPorz* yv; Przyfyeęą Świądkow twierdzących głowną przyfyeęę. *GroicPorz* y4v, b4v, f4, g3, h2v [2 r.], h3 (28); Co przynofi za pozytek przyfyeęą Bifkupow. *KrowObr* 132 marg, 40v, 126, 132, 133, 137v [2 r.] (16); one⁸⁰ ktory fie mu przeciwił potłoczył/ przyfyeęi ojcowłkie y teftáment przypomináiąc. *Leop Sap* 18/22; *OrzList* c; *UstPraw* A4v; *BibRadz Num* 30/15, I 351b marg, 1. *Mach* 6/61; Przeto Exekucya nic inęgo nieieft/ iedno dofyć vczynienie Krolewłkie/ Przyfyeęde Krolewłkiey. *OrzRozm* E4v, B3 [2 r.], B3v [7 r.], E2, E3v, E4 [4 r.] (35); *BielKron* 21, 74, 105, 108, 163 marg (16); *Mącz* 363b, 417b; *OrzQuin* B3, C, Cv, O, Q4, S2, V4v; *RejAp* 16, 119; *GórnDworz* T5; *RejPos* 134, 202; *KuczbKat* 290; *RejZwierc* 41 [2 r.], 44v, 46; [*Eumenes*] Wezwawłzy wřzego Rycyrłtwá do fiebie/ vczynił do nich rzecz: dziękuiać im przodkiem iż nie był táki żadny między nimi náležion/ ktoryby mizerne Złoto álbo Srebro nád fwoię przyfyeęę/ cześć/ y fumnienie więcey przekłádał *BielSpr* 46v, 11v; *WujJud* 61v marg, Nn2; Iż Pánowie Litewłcy niktoryz/ zápomniawłzy przyfyeęde przodkow fwych/ y fwych terážnieyřnych/ nie wiem quo Spiritu ducti/ chcą od nas oddzielone źemie mieć *MycPrz* II C2, I [C]2v; *CzechRozm* 180v; *ModrzBaz* 85v; *KochPs* 86; *SkarŻyw* 338, 520; *StryjKron* 467, 682 marg; *CzechEp* 13 [2 r.], 280; *NiemObr* 20; *ReszPrz* 73; *GórnRozm* C2v, G marg, G2v [2 r.]; *Paprup* I; *ActReg* 20, 21, 40 [2 r.], 42, 43; *WujNT Matth* 5/34; Ale Zygmuntá trzećięgo przyfyeęi niechćiałem fie ważyć przekłádać: ále iáko iest lámá w łobie, ták iá kłáde. *SarnStat* 22; (nagł) Przyfyeęą Zydowłka. (-) ZYd ma fie obrócić przeciwo fłóncu ofobnie od ludźi inych: y ma ftać bořso ná iednym ftołku *SarnStat* 264, 1, 12 [2 r.], 22 [2 r.], 23 źp, 24 (78); *PowodPr* 48 marg; *PudłDydo* A4. Cf *Wyrażenia przyimkowe.*

cum inf [zawsze z nadrzędnym czasownikiem] (4): Wzyął odpowiedź [*Dawid*] [...] iż był wiele Gábáonitow pomordował/ gárdząc álbo niedbáiąc ná przyfyeęę/ ktorą im był ięřcze vczynił Iozue s ftarłzymi záchowác ie w pokoiu. *BielKron* 73, 174v, 391; *SarnStat* 1286.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść przysięgi [w tym: iż, że (36), aby, iżeby (10), jako 'że' (2)] (48): *MetrKor* 38/287; *ZapWar* 1534-1536 nr 2371; Chciał ponim [*Talesie*] ieden mieć przifieęę iż nie był vinien czudzołřstwa *BielŻyw* 3; *LibLeg* 10/93; Biskup záfię Zydowski odpowiedział tym ktorzy liřty przynieřli theż y s przyfyeęą że [czynsz] iuż Dáriuřowi dał *HistAl* B7v; Zwyczaj theż niefye/ iż dłuźnik pierwey niż fye pocznie ruchomym fantem wyzwálác/ przyfyeęę czyni iż niema złotá/ řrebrá/ gotowych pięniędzy. *GroicPorz* cc4v, z; odpuřcił im przyfyeęę ktorą mieli czynić iáko tego řprawiedliwie mieli doyrzeć *BielKron* 216; Drugie woylekó biło od miaft/ kthore Kfiążęta przywodzili ku przyfyeęde/ (iáko ięř obyczay) áby byli pořłuszni nád łobą przełožonego *BielKron* 226, 13, 59, 62v, 121v, 124v (14); Iuramentum de calumnia vitanda, Przyfyeęą

ktorą w prawie łrony/ álbo ych procuratorowie czynili/ że fie niechcieli potwarzą á fáłżem w prawie obychodzyć yedno prawdą. *Mącz* 32b; *HistRzym* [118]v; *RejPos* 134; *BudBib* 1.*Mach* 7/15; *ModrzBaz* 84; *StryjKron* 512; *Phil* F4, O3; *SarnStat* 366, 392, 452, 613, 620 (12). Cf »pod przysięgą«, »z przysięgą«, »za przysięgą«.

W połączeniach szeregowych (34): bo yvsz wydzym yako pan bog pokarał wiele panow chrzesczyanskich ktorzi obietnycze zapyfłow a przysiiegy swey niepelnyli *LibLeg* 10/150v, 11/154v; *SeklKat* M2; *GroicPorz* f2; Ale iż wy te^{mu} niewierzycie/ przefto łobie infzych brátow/ y oycow łfukaćie y nábywaćie/ obietnice/ przyśięgi/ y łluby im tznycie *KrowObr* 141, 31v, 141, 143v, 150v; *Leop Ier* 44/12; iáko w Europie [*Amurat*] poczynył/ nie mocą ábo łzábłá/ ábo iákim rycerłkim obyczáiem/ iedno zdráđą przewrotnośćiá/ obiecowaním dárow/ przyśięgámi/ y innemi fáłżywemi á chytremi kuły. *BielKron* 244, 402v; *GórnDworz* Aa4; *RejZwierc* 41v; *StryjKron* 482; *ReszPrz* 74; *ActReg* 40; *Calep* 936a; o którym [*Turku*] to dobrze wiedzą/ że mu niepomozé áni przymiérze żadné/ áni przyśięgá/ áni wiárá/ áni łwięty obowiózek żadny *OrzJan* 133, 102, 104; *WujNT* 69; y oné [*listy*] Pieczęćiami/ przyśięgámi/ poczćiwóćiami łwémi/ y potomftwá łwégo włzelákiégo wáruiemy *SarnStat* 1025, 1018, 1081, 1089, 1091, 1092, 1115, 1123. Cf »wedle przysięgi«, »pod przysięgą«.

W przeciwstawieniu: »przysięga ... krzywoprzysięstwo« (1): iż gdzie tych trzech rzeczy [*prawdy, rozsądku i sprawiedliwości*] niemáłz/ tám nie przyśięgá/ ále krzywoprzysięstwo ieft. *PowodPr* 48.

W porównaniu (1): Abowiem tak mocno ma łtrzedz łerce przykazania bożego iakoby przyśięgi. *WróbŻółt* pp.

Zwroty: »dowieść przysięgą, przez przysięgę« = *probare iuramentum JanStat, JanPrzyw; probare iuramento a. iureiurando JanStat* [*szyk zmienny*] (9:2): żyd [...] Summy łwoiey nie tráći/ gdy tego łámotrzeć dowiedzie przyfygą iż tho kupił álbo iż mu záłtáwiono w tey łummie/ o ktorey powiáda. *GroicPorz* h4; A iefliby mu łtroná wiáry wtym niedáłá/ by miał być Gółćiem/ tedy tego będzie powinien przyfygą dowiełć/ [...] iż iednego dnia do Sądu przydz niemogł. *GroicPorz* m2, f2, rv, ee; A iefli kto będzie przáł/ iż tákowych kśiág nie ma/ tedy tego dowiełdz przysięgá ma/ iż ich nie ma/ áni wie o nich. *SarnStat* 541; y iefliż będzie wieczny zapis/ ma dowiełdz tego zapifu przez przysięgę łześćiá łwiádków łobie równych: iż nie ku zdráđzie łtronie/ [...] ten zapis vczynił *SarnStat* 760, 250, 619, 945, 1159.

»dzierzeć, trzymać przysięgę; przysięgi się trzymać; [co] dzierzeć w przysiędze; przysięgi dzierzenie; przysięga ma być dzierzana« = *iusiurandi observatio Cn* [*szyk zmienny*] (5:2;1;1;1): ktorey przifłiegy ya rad fie chce trzimacz przes zadney łlołczy y chitrołczy *LibLeg* 10/62v; zatho prośfymy v.m. abiscie raczyly vczinicz yako pan chrzesczyanskj abys dzierzal przifłiegy zapyfłi yakosmi przysyegaly s Hethmanem w.m. połpolv pod Choczymbiem *LibLeg* 11/47v, 10/123v, 150v, 11/91v, 168; niektorzy mowili nie ma takim [*którzy okłamali*] przyśięgá być dzyerżána/ drudzy przeciw temu. *BielKron* 47v; Qui iusiurandum violat, fidem violat, [...] który przifłiegy łámie/ ten y wiáre łámie/ to yołt [!]/ ten wiáry niema który przifłiegy nie dzierzi. *Mącz* 498b; Królewłką Przyśięgę wátlimy/ y ták iáwnie mówimy/ [...] to mi Królu dzierz w Przysiędze łwéy/ tego nie dzierz. *OrzQuin* B3; *RejZwierc* 195v; *SkarŻyw* 503 marg.

»pod przysięgą, w przysiędze, z przysięgą, przysięgą, przez przysięgę obiec(ow)ać« = *cum iuramento pollicere Vulg; sacramento obstringere Modrz; promittere sub iuramento JanPrzyw* [szyk zmienny] (14:6:1:1:1): ktoremu [ojcu] Iozef [przysięgą] gdy obiecał [że nie pogrzebie go w Egipcie]/ Izrael obrociwłzy sie do głowy łoża chwalił pana bogá *HistJóz E3v; MurzHist C3v, G; Náoftátku* wteyże przysiędze obiecuiecie miedze Apóstolŕkie náwiedzác: To iefth/ Bogá wazego Páná Papieżá káždego roku witác *KrowObr 131v; Tym że też obyczáiem Krol Polŕki/ nieobiecuie nam w Przysiędze* fwey Mízey miewac/ álbo Kápłany święćić/ [...] ále Przysięgá nam fwą obiecuie [...] rzeczy ziemŕkiew [!]/ to iefť Práwá/ wolności/ Prywileie/ [...] w cále záchowác. *OrzRozm E4, E4 [2 r.], F2, F2v, S3v [2 r.]; BielKron 66; GórnDworz O7; A z tąd też onę przysięgę/ przez którą obiecuia Zółnierze iż wiernie* rzeczy póspolitey fłużyć chcá/ Sákrámentem/ to iefť węzłem/ álbo ślubem Rycerŕkim zowá *KuczKat 105; ModrzBaz 46; SkarŻyw 135; WujNT Matth 14/7, s. 60; SarnStat 82, 163, 882, 999, 1099.*

»przysięgą obowięz(ow)ać (a. obwiazac, a. obwierzowac, a. obowiazyc, a. zawiez(ow)ac (sie)), ob(o)wiazany, obligowac sie; pod przysięgą obowięz(ow)ać (sie) (a. zawierzowac), obowiazan; przez przysięgę obowięz(ow)ać (sie); przysięga ob(o)wierzuje; obowiazek pod przysięgą« = *obstringere iureiurando Mącz, Modrz, Cn; adigere a. obligare sacramento Mącz, Cn; astringere sacramento Miech; adiurare Vulg; inducere iuramentum, ligare se in iuramento PolAnt; iureiurando constringere Modrz; iuramento (se) obligare JanStat* [szyk zmienny] (28:21:1;6:1;3;2;1): gdyż ktore vcznie przijmowál [Ipokras] tim przykazowál á ktemu ie przysięgá zawiezowál, aby rzeczy wŕzech marnych poniechali *BielŻyw 67; MiechGlab 48; My też z stanu rycerskiego acz przysięgá na to obowiazani nie sąsmy,* jenak dla tego RP nas ku sejmom, [...] wezwála, abychmy tej obaczycwáli, Panu swemu i WM oznajmiali a społém zabiegáli. *Diar 33, 33, 54, 74; Pifarz/ iefť perŕoná iáwna/ godna/ przyfyeęgá w* Mieŕcie obwiazána/ ku fpiŕowánium fpraw Sáduowych *GroicPorz d3v, x3v; KrowObr 131v; Leop Gen 47 arg, 2.Par 36/13; [monarcha ma do pomocy rady koronne] A iżby thez y ci fwą ná nię wložoná* powinność czále [!] iŕcili/ przysięgá tákże byli obwiazáni. *LeszczRzecz A3, A2v; BibRadz Gen 24 arg, 24/37, Num 30/11, Judith 8/18[23]; y poŕtápił [Heliasz królowi] dáwác dwieŕcie wozow Wyżiny* [= *gatunek ryby*]/ [...] ná co sie obligowál przysięgá y zapifem *BielKron 387v, [84²], 226v, 229v, [332²]v, 390v; Authorati milites, Zółnierze którzy y iurgieltem y przysięgá sie komu obwiazáli.* *Mącz 20c; Obiuro, id est, iureiurando obstringo, Poprzisięgam/ pod przysięgá zázewuyę. Mącz 178d; Teneri iureiurando, Być komu obwiazan pod przysięgá. Mącz 446c, 193c, 257d, 363b [3 r.], 422a; WujJudConf 158v; BudBib b2v, b3, Num 30/10[11], 2.Par 36/13; Miedzy temi [strzegącymi skarbu] niechby ieden był Duchowna ofobá/ á wŕzytcy niechby byli przysięgá obwiazáni [iurati quidam omnes].* *ModrzBaz 123v, 93, 103, 123v; SkarŻyw 504 marg; StryjKron 215, 612; CzechEp 77; NiemObr 171; Phil F4, O3; WujNT 60, 493; Y obiecuie my fłowem náłzym Królewŕkim/ y pod tą przysięgá/ którálmy vczynili/ obowierzuyemy sie [sub onere Iusiurandi per nos praestiti obligamus nos JanPrzyw 55]/ iż té wŕzytki wysłzýy miánowané Práwá/ Státutá/ Swobody/ [...] dzierzęc/ y [...] záchowywác będzimy* *SarnStat 13, 164, 344, 346, 772, 854 (14).*

»przysięgę odda(wa)ć; przysięga (ma być) odda(wa)na; oddanie przysięgi« [w tym: o co (1)] = *reddere iuramentum Vulg* [szyk zmienny] (17:6;7): Rękoymia ktory zá dlužniká ręczył ku oddánium przyfyeęgi/ á on dlužnik nie oddawłzy przyfyeęgi zmárłby/ powinien iefť przyfyeęgę wypełnić/ álbo

Rękoymia albo dziedzic zmarłego dłużniká. *GroicPorz* f; PRzyfyęgá wedle żáloby ma być oddána. *GroicPorz* y4v; Czas oddania Przyfyęgi trwa do południá w dzień ku Przyfyędze nákazány. *GroicPorz* zv, q4, y4, z [2 r.], zv [3 r.], z2 [2 r.] (22); A zátym kfiáżetá wlytcy fiedm ku ołtarzowi ízli oddáwác przyfyęgi íwe. *BielKron* 330v; *WujJudConf* 215; *ActReg* 113; *WujNT Matth* 5/34[33]; *SarnStat* 75 [2 r.], 1144, 1208.

»przysięgi odstępowác (a. odstąpić)« [szyk zmienny] (3): *theras ya tego flyvbv y prziflyyegy od was przyacziela íwego nyeodlftepvye chce ífyte tego trzymacz* *LibLeg* 10/113v, 11/22; *RejAp* 116.

»przysięgá potwi(e)rdzić (a. potwirdzác, a. utwirdzić, a. utwirdzác), umocnić, ugruntowác, podeprzec, utwirdzon(y) (a. potwirdzony), umocniony; potwirdzić (a. potwirdzác, a. twirdzić), twirdzácý przysięgę; potwirdzenie przysięgi; przez przysięgę utwirdzony, potwirdzić; twirdzić, potwirdzony pod przysięgá« [w tym: *utwirdzić i umocnić* (5)] = *exiurare, iureiurando sancire, pro iuramento asserere* *Mącz*; *iuramentis dicere* *PolAnt*; *iureiurando a. sub iuramento confirmare, iuramento firmare* *JanStat* [szyk zmienny] (42:6:1:1:8:1;5:1;3;2:1;3:1): Potim [*Ligurgus*] wlytcko miałto zawiázal aby mu te prawa przyfyęgá potwirdzili na wiecznosc *BielŻyw* 27, 82; *Hospodarv Krol ye*⁸⁰ M. pan moy M. wlyeliaka sprawiedlywosc thobye vczynycz roskaze wedle zachowania praw y obiczayow y przes potwirdzenie przifliag *LibLeg* 11/12; ízda ízye ye⁸⁰ Kro.mczi za rzecz potrzebnam *Abi* pan *Voyewoda* przimyerze tho. thak yako przodkowye ye⁸⁰ y oczyecz czynily. prziflyyegam ífwam vczwyerdzyl. *LibLeg* 11/171, 10/64, 150v, 11/12v, 61v, 174, 181, 185v; *SeklKat* M2; *HistAl* G5; *LubPs* Z3; Wlyákze może [strona powołuýca swiadców] íye záložýć pomocná rzeczá/ ktorey będzie powinien potwirdzić przyfyęgá/ iefli mu ítroná wiary w tym nieda. *GroicPorz* x2v; Przyfyęgá Swiadców twirdzácých główná przyfyęgę. *GroicPorz* y4v; A drugi żyd będzie ítal ná ziemi przeciwo iemu [przysięgájącemu Żydowi]/ twirdzác iego przyfyęgę. *GroicPorz* aav, q3v, y4v; *KrowObr* 31v, 33; *BibRadz Gen* 22 *arg*, *Num* 30/15; Przeto cie prolfę chćieywá to przymierze trzymác ítátecznie á potwirdzić przyfyęgámi *BielKron* 254, 15v, 54v, 255, [332²], 381v (9); *Exiurare*, apud *Plautum* pro *Iuramento asserere* *Antiquum*, Przyfyęgá podeprzec. *Mącz* 111a, 366d, 452b; *RejAp* 16; *ABy* też [popisani rycerze] prześpiecznieyfy byli od zdradziec iákich/ vtwirdzali przyfyęgami swoie przelożone Sprawce Woienne *BielSpr* 11v; *BudBib* 1.*Mach* 7/15, 2.*Mach* 14/32; *ModrzBaz* 60v, 103; *SkarŻyw* 97; *ZapKoscier* 1581/22v, 23v; też fię im tego nie godzi vczynić/ co iefłt mocnie zapifámi y przyfyęgámi przez Krole náfze vtwirdzono *StryjKron* 612, 763; *ActReg* 15, 40, 43; *WujNT* 763; A tám pod przysięgá wlylytek zwyczaj przez nie podány/ *Król* *Ie*⁸⁰M. *Kázimiérz*/ ze wlylytká *Rádá* íwá/ [...] ná wieczné czály áby był chowan potwirdzili. *SarnStat* 371, 276, 472, 667, 670, 941 (18); *VotSzl* F; Niemálfz nic kłamliwlyzgo, [...] iáko ci, ktorych to íefłt rzemieřłto, [...] dobrym ludziom ízkodzić, [...] Y dla tegołfz zwykli Pufzczác o ludziách dobrych wieřci rozmáyte, Twirdzić pod przysięgámi rzeczy nieprawdziwe *CiekPotr* 15.

»przysięgę przysięc; pod przysięgá przyrzec, przysięgáć, przyrzeczenie; poprzysięc wedle przysięgi; przysięgáć przysięgá« = *iurare iuramentum* *PolAnt*, *Vulg*; *iuramento iurare* *JanStat* [szyk zmienny] (3;2:1:1;2;2): Ráyce przyfyęgáią [...] Wlylycy iedná przyfyęgá/ podniowlyfy dwá pálca ku Słóncu: á Imię swoie káždy íwey Ofoby wymieniwllyfy *GroicPorz* b4v; *Iusiurandum interponere*, Prziflyęgę záložić/ to yełf/ pod prziflyęgá co komu przirzec/ albo prziflyęgá podeprzec. *Mącz* 311b;

Sacramentum, Prziŕięgá/ ślub álbo przirzeczenie pod prziŕięgá. *Mącz* 363b, 446a; *OrzQuin* O; Mąż gdy poślubi ślub Iehowie/ ábo przyŕięgę przyŕięże [...] nie złamie słowa śwego *BudBib Num* 30/2[3], I 419a *marg*; *ActReg* 21, 39; A naprzod brácia moi/ nie przyŕięgáyćie/ áni ná niebo/ áni ná ziemię/ áni żadną inną prziŕięgá. *WujNT Iac* 5/12; *SarnStat* 1095.

»przywieść na przysięgę; do przysięgi przywieść (*a.* przywozić), przywiedziony; ku przysiędze przywozić« = *exigere iuramentum PolAnt* [szyk zmienny] (6;2;1;1): *LibLeg* 10/98; y przywoził mię [*Abraham Eliezera*] ná przyŕięgę ábych śynowi iego Izáakowi żonę przywoził *BielKron* 13; Ráno przywoził Heli Sámuelá ná przyŕięgę/ áby mu powiedział co Pan Bog iemu powiedział. *BielKron* 62v, 54v, 59, 129; *BudBib 2.Par* 6/22; [*Panowie koronni*] Krolá vpornym nalegánim do przyŕięgi/ y potwierdzenia praw y wolności Koronnych przywozili *StryjKron* 616; *PowodPr* 48 [2 r.].

»od przysięgi rozwiązać, wyswobodzić, wolny (*a.* dobrowolny), wyswobodzony (*a.* świebodny), swoboda; z przysięgi wypuścić (*a.* wypuszczać, *a.* odpuszczenie dawać), rozwiązać, wypuszczenie, wypuszczony« = *iureiurando solvere Modrz*; *exautorare Calep*; *absolutus iuramentis JanStat*; *facere gratiam iurisiurandi, remittere alicui iusiurandum, religione iurisiurandi solvere Cn* [szyk zmienny] (3;1:16;6:1;3:1:1:1): [*Ligurgus*] rofkazał aby po śmierci iego, kości iego śpaliwśzy popioł y proch do morza wrzucili, aby ich Lacedemonści nie pobrali, a rzekli ześmy iuż wyśzli świebodni od przyŕięgi gdyż śie donas wrocił. *BielŻyw* 28; *SeklKat* Z5; [*a gdyby powód przy tym nie był*] iuż obwiniona śtroná od Przyŕięgi bywa wolna/ y od długu/ y od wśzytkiey rzeczy o ktorą byłá obżáłowána. *GroicPorz* zv; rzetelś/ iż nas śtey przyŕięgi [*papieź*] dla tego wypuśtzta/ iż mu káżdego roku dáry y pieniądze pośyłaemy? *KrowObr* 132, 132; [*Abraham mówił do śługi*] A ielźby niewiáśtá oná [*wybrana przez aniola*] z thobą przydź niechćiáć/ tedy ty wolnem bęđiefz od tey przyŕięgi [*mundus eris a iuramento meo*] [*że przyprowadzisz żonę dla Izaaka spośród kobiet Kanaanu*] *BibRadz Gen* 24/8; Piśáć też [*cesarz*] y do poddánych iego [*książćcia wirtemberskiego*]/ áby go poślufzni nie byli/ á od przyŕięgi ie rozwiązał kthorą ie był wćiśnáć *BielKron* 228, 226v, 229v, 230v, 235, 389v; *Exauthorati milites, Z* prziŕięgi y z Iurgielku [!] wypuśzczeni. *Mącz* 20c; *ModrzBaz* 103; *StryjKron* 722; *NiemObr* 171; *ActReg* 40; *Exauto* – Zprziŕięgi wipuśzczám, odpuśzczenie daię. *Calep* 382a; *WujNT* 69; Y owśzem bęđą [*poddani naszymi*] od wśzytkich náśzych przyśiáć y przirzeczenia y poddánśtwá wolni y wyśwobodzeni [*ab ... Iuramentis ... liberi et soluti JanStat* 859] *SarnStat* 1081 [*idem* 1085] 1079, 1080, 1085 [2 r.], 1089, 1091 (11).

»przysięgę skaz(ow)ać; skazowanie przysięgi« = (*za*)żádać zaprzysiężenia; *exigere iuramentum PolAnt*; *pronunciare iuratum JanStat* [szyk zmienny] (21;1): *ZapWar* 1528 nr 2457; Item komv skáśz przysćzyogá Thedy ma samotrzec prziŕięyancz sobye rownemy *LibLeg* 6/115v, 6/115; *UstPraw* K2; *BudBib 3.Reg* 8/31; A gdy obżáłowánemu śkazano przysćgę [*iusiurandum decretum esset*]/ śtroná powodowa wćzyniáć mu łáćkę/ [...] á ták śędzia wćzynił go wolnym. *ModrzBaz* 86; bo gđzie przysćgá poźytek iáki wielki przynieść ma/ tám łáćkomy człowiek/ śprawiedliwie/ ábo nie śprawiedliwie/ by mu iedno Śędzia przysćgę/ śkazał/ nie raz/ ále śto kroć przysćgę. *GórnRozm* F, F2, F2v, F3, G2v, G3 (13); PRzysćgi którć śkázuią v śádu náśzćgo/ ták ná Śćymie/ iáko krom Śćymu/ máiá bęđź odśyśáné do Powiátów/ chybá iż kto támże bęđzie chćiáć przysćgę. *SarnStat* 159, 620, 1286.

»strzec (a. przyszyregać) przysięgi« (2): *MetrKor* 61/224v; Moia rzecz rofkazania krolewskiego przyszyregać/ także y przysięgi Bożey [*observes verbum iuramenti Dei*]. *BudBib Eccle* 8/2.

»przysięgą świadczyć; przysięga świadczących« (1;2): Grzełą przełożeny y wfiłcy połpolicie/ ktorzy phalfziwą przysięgą/ [...] zapyły/ liły/ potwarzą/ [...] światczą przeciw bliznemu śwemu. *SeklKat* M2v; potym przy przerzeczonéy przysiędze świadczących [*circa testium iuramentum JanStat* 626] Dominik náganiáiąc świadectwo przerzeczonego Piotra dla przerzeczoney krewności łtale twiárdził/ że niemiáło bydz ważne *SarnStat* 578 [*idem*] 688.

»przysięgę (u)czynić, udziałać; przysięga (ma być) uczyniona, uczyniła się; (u)czynienie przysięgi; czyniony za przysięgą« [*w tym: około czego (1), między kim (i między kim) (2), przeciw komu (1), na co (3)*] = *iusiurandum a. iuramentum iurare PolAnt, Modrz; praestatio iusiurandi JanStat, JanPrzyw; iuramentum commemorare PolAnt; iusiurandum dare Modrz; praestatio iuramenti JanStat; iuramentum facere JanPrzyw [szyk zmienny] (137:1;27:1;5;1)*: a czy ktore powod obyerte wełpolek sgyszczem mayą przyszygą vczynycz podlye obyczaya przyszygacy zwyklego. *MetrKor* 34/134, 37/2, 61/224 [2 r.]; *ZapWar* 1528 nr 2458; Przyszyganga thefz yfz by fzygą dobrze od pana Voyewody, y oth rad yego y Boyarow vczynyla *LibLeg* 7/11, 7/11 [2 r.], 10/62v, 95v, 150v, 11/138, 181; *ComCrac* 13v, 19; *SeklKat* Z5; a ten będzie powinien uczyniwszy przysięgę wyznać, jeśli dał [sędziemu] upominek ten albo nie. *Diar* 96; Niektorzy mienia iże żydowie máią przyszygę czynić ná kfyęgach Moyzeszowych *GroicPorz* h3, c2, x3, y4, z, zv (10); *KrowObr* 32v, 127v, 137v [2 r.], 138, 138v (9); Słowa ktorefće dziś mowili do ludu nie fą dobre/ o przysiędze ktoráfće vczynili między Bogiem y między sobą [*constituistis iusiurandum hoc locuti estis inter Deum et nos*] *BibRadz Judith* 8/9, *Ez* 21/23, *1.Mach* 6/62; *OrzRozm* K; przedén [przed króla Zygmunta] Prułki Miłtrz przyszygą czynił *BielKron* 419, 73, 74, 202, 216, 217 (11); *Mącz* 32b; *OrzQuin* Q4; *RejAp* 116; *HistRzym* 44v, 46v, [118]v; *WujJudConf* 61v [2 r.]; *BudBib 1.Mach* 7/18; Stárfzi obráni niech naprzod przysięgę vczyniá/ że w mieście/ w bronieniu od ognia/ y od káfdey infzey niefzczęśliwey przygody/ będą wierni y pilni. *ModrzBaz* 84, 87; *SkarJedn* 261; *SkarŻyw* 173; y Pánowie Koronni także/ y Litewfcy przysięgę między sobą ná tym vdziałáli/ iż infzych Pánow łobie nieobieráć/ tylko z Potomftwá Iágiełowego/ álbo Witoltowego. *StryjKron* 512, 421, 562, 577, 682, 722; *CzechEp* 87; Ludzie narodu Polskiego chudzy Pacholcy wolno będą pusczeni za vczynieniem przysięgy Krolowi Zygmuntowi y Koronie *ActReg* 75, 43, 55, 82, 121, 133; [grzech przeciwko wtoremu przykazaniu] Niepotrzebna/ fkwápliwa/ ábo o rzecz złą vczyniona przysięgá. *LatHar* 114; *WujNT* 22; tedy pozwány przysięgę vczyniwfzy od długu będzie wolen wypułczon. *SarnStat* 276, 11 [3 r.], 12, 13, 41, 62 (84); *PowodPr* 45; *SkarKazSej* 681a. Cf »pod przysięgą uczynioną«, »przez przysięgę uczynioną«, »czynion za przysięgą«.

»przysiędze wierzyć« = *iuramento credere JanStat [szyk zmienny] (3)*: Widząc náfzy Tátárfkie pośmiechy/ więcey przysiędze ich nie chćieli wierzyć *BielKron* 416v; Iureiurando alicuius stare, Spuścić fie á wierzić czyey przysiędze. *Mącz* 417b; *SarnStat* 202.

»przysięgę wypełnić (a. (s)pełnić), iścić« = *zrealizować przysięgę (5:1)*: *LibLeg* 6/191v, 10/150v; *SeklKat* Fv; Bo żydowie mając to przykázanie [...] aby iefliby przysięgáć mieli/ na jmię łamego pana fłufznie przysięgálij a przysięgi iścilj/ oni [...] wymyflili rozmaite przysięgi [...] ktorých przysięgami

niewzwałj *MurzNT* 21; A tu cie mułżę łpytać? poniewałz przyłięgacie Papieżowi/ iż go maćie kaźdego roku nławiedząć/ tze mułż tedy tey przyłięgi niepełnicie? *KrowObr* 132; *WujNT* 493.

»przysięgę wypełnić; wypełnienie przysięgi; przysięga jest wypełniona« = *przysięc* [szyk zmienny] (3;1;1): A wypełniwłży łłufznie przyłięgę/ będzie Prokurator pytał ná práwie. Acz iuż łłufznie y wedle biegu práwá przyłięgá iełt wypełnioná. *GroicPorz* z3, ł, z2; Tego teź czáłu połłowie Mołkiewłcy przyiecháli od Bázyłego/ potwierdzáć przyłięgámi pierwłżego przymierza/ [...] potym po wypełnieniu przyłięgi/ odpráwieni. *BielKron* 407.

»([od kogo] a. z obu stron) przysięgę wziąć, przyjąć (a. przyjmować), (od)bierać« = *recipere iuramentum JanStat; rogare sacramento Cn* [szyk zmienny] (6:6:5): kałdy Rothmyłtrz od swych dzyełzyáthnychow ma przyłięgá przyyácz, aby thim wyernyey thego pomagáły Rothmyłtrzom łzwym *MetrKor* 38/287; *LibLeg* 11/181; Amurat chcáć łnim [królem Władziłławem] w dobrej przyiáźni miełżkáć/ do dziełiáći lath wziáł przymierze/ y przyłięgi od łiebie przyłięli twárde *BielKron* 304, 124v, 391, 405; Rogare sacramento, Przisięgę wziąć od poddánych. *Mącz* 357c, 357c; Dołyćby nam ábychmy [...] Iednemu wiernie pánu ná wieki łłúżyli. Społu go obieráli y koronowáli/ Y iednáką przyłięgę od niego bieráli. *RejZwierc* 247; *StryjWjaz* C3v; *StryjKron* 712; Máią teź ciź Hetmáni od Rotmiłtrzów [...] y od pułżkarzów przysięgę táką odbieráć/ iáka Stárołtóm iełt wysłżey opiłána. *SarnStat* 426; A ielłiby z obu łtron nie pewné znáki pokazáli/ tedy nie odbieráiąc przysięg z obu łtron/ dla krzywoprzysięłtwá/ máią gránicé wedle łumniénia łwégo/ [...] vczynić *SarnStat* 471 [*idem* 846]; Którzy to Kommiłsarze gdy wyiáda/ máią z obu łtron łtárców wezwáć/ od których wziáwłży przysięgę/ wedle ich zeznánia y łwiádełtwá grániczyć będą. *SarnStat* 840 [*idem* 934], 846, 934, 1205.

»przysięgę zachowa(wa)ć (a. chować); zachowanie przysięgi« [*w tym: naprzeciwko komu (1)*] = *dotrzym(yw)áć przysięgi (3;1)*; *BielŻyw* 42; [*list sultana Sulejmana do sędziaka Sylisyrskiego*] y otho tesz wam dayę znacł [...] ze chce naprzeczywko yemv [królowi polskiemu] przisięgę swá pocłzywie zachowacz. *LibLeg* 11/22; [*Sachmat*] gdy do nich [panów polskich i litewskich] iáko przyiáćioł/ y do towarłżyszow łprzyłiężonych vciekał [przed carzem przekopskim]/ nie mniewłżá wczáłność/ iáko by v nieprzyiáćioł głównych otrzymał/ bo nád łwięte záchowánie przyłięgi/ zá więźniá y poimáncá od nich mian/ pod łtrażá/ [...] będąć [...] chowány *StryjKron* 692; *CzechEp* 13.

»zda(wa)ć przysięgę [komu]« = *nakaz(yw)áć złoźenie przysięgi (2)*: W Práwie gdy ieden drugiemu zdawa przyłięgę/ iuż nie moźe dáley przećiw niemu czynić w oney łpráwie/ ielłiby przyłięgł. *GroicPorz* z4v; *Iusiurandum alteri praeberere*, Zdáć komu przisięgę. *Mącz* 316c.

»zezna(wa)ć (a. przyznać, a. wyznawać) pod przysięgą, za przysięgą« = *iureiurando profiteri Modrz* [szyk zmienny] (23:1): Rołkazalyłmi. abi tho włzithko czo bil Syenko pod przisłzyegam sełnal yłch yłkrziczky wzyal od nyego pothomkowye yłkrziczkyego panv Voyewodzye placzyly *LibLeg* 11/158v, 11/152; Abych Tefz podtáłz przyłięgá wyłnawał yłż Lvthra łprawiedliwie ołádzono być Heretikem *SekłWyzn* A; Thak yako thełz tho dzisł przed vrzádem czy Grzegorz y Woyciech pod przisłżiegamy zeznali. *LibMal* 1546/113v; a ten będzie powinien uczyniwszy przysięgę wyznać, jeśli dáł upominek ten albo nie. Jeśli zezna za oná przysięgá, że dáł, tedy juź tę winę wyżej napisaná ma przepáść. *Diar* 96, 96; *ModrzBaz* 122v [3 r.]; a czy [łwiádkowie] zefznali yednemy slowy pot przisłżegami swemy a

pot swym duźnym sbawyęnym yż Pánowę wążorfczi Kolkowę pyerwy skupyely to Imyęnyę ZapKóscier 1584/53, 1581/22, 24, 1584/44v, 49v [2 r.], 52v [2 r.] (14); SarnStat 614.

»przysięgę (z)łamać, (z)gwałcić, przestąpić (*a.* przestępować); przysięga (nie ma być *a.* była) złamana, zgwałcona, złamała się; przysięgi złamanie, niezgwałcenie« = *iusiurandum violare* Mącz, Cn; *iuramentum rumpere a. transgredi* PolAnt; *iusiurandum negligere* Cn [szyk zmienny] (30:5:2;3:2:1;1:1): BielŻyw 155; LibLeg 11/65; RejRozpr E4v; Czy ciężko grześć przeciw panu Bogu/ ktorzy łamią przysięgę y flub/ wyftępując ztadla małżeńkiego. SeklKat K2v; kto przysięgł na niebo [...] przysięgł i na boga/ a tak mu się niegodziło przysięgi [!] przestępować/ iako to żydowie za nic sobie mielj. MurzNT 21; BielKom C5; A Papież się wthym [świętokupstwie] okazuie być Antykrystem/ kthory może przysięgi łamać y wśyżthki rzetzy według fwey myśli odmieniać. KrowObr 132, 132; BibRadz Iudith 8/18[23], 1.Mach 6/62, 2.Mach 15/10; Ktemu wy rzecz wiedziećie/ y to wy iáwnie mowicie/ áby Krolewska Przysięgá w Polźce złamana była OrzRozm B3v, B3v marg; Nákielfką dzierzáwę Krol dał Swátopólkowi [...] ále się ináczey náłázło. Abowiem złamawłzy [!] przysięgę przeciwiáł się krolowi/ máiąc z Pomorzány táiemne porozumienie. BielKron 352v, 21, 91, 137v, 380, 402v, 410; Peiero, Krziwo przysięgam/ Przysięgę łamię. Mącz 178d, 498b; LeovPrzep G3; GórnDworz Z4v; BudBib 1.Mach 7/18; Czemuś przysięgę fwoię złamał: tyś mnie wiernieyfzy być miał? SkarŻyw 338, 503; StryjKron 195, 467 [3 r.], 692; CzechEp 13 [2 r.]; NiemObr 20; ReszPrz 73; Dáleko iednák frototnieyfza rzecz iest przysięgę złamać Phil F4; Przykład przysięgi niezgwałcenia naprzod vkazał Attilius Regulus Phil F4, O4; LatHar 150; SarnStat 1099 marg; PowodPr 44; PudłDydo A3, A3v [2 r.].

»przysięgą [kogo] (z)wiązać (*a.* zawiązać, *a.* związać się)« = *adiurare* Vulg; *obstringere iureiurando* Cn [szyk zmienny] (6): Leop 3.Reg 18/10, 2.Par 36/13; Przeto go przysięgą záwiązał [Sedechiasz Micheasza]/ áby mu doftátieczniey powiedzyáł. BielKron [84²]; BYł ieden Krol/ á w iego kroleftwie byli dwa łotrowie/ ktorzy się przysięgą związáli/ áby ieden drugiego nie opuźczał w potrzebie HistRzym [118]v; SkarŻyw 504; Bo co waży párgámin/ y gęfté pieczęći Przy pílmie záwiefzoné/ iefli niémálf chęći? Co tedy práwem infzy/ co nas przysięgámi Wiazáli/ ty nas fercem zepni/ y myślámi. KochProp 15.

Wyrażenia: »przysięga przez Boga, przez imię Pańskie, Boża [= *na Boga*], na boże ciało, Pańska [= *na Pana*]« = *iuramentum Dei* PolAnt [szyk 11:2] (5:2:4:1:1): Paná Bogá twego będziez się bał/ y iemu lámemu fluzył/ y przez imię iego przysięgáł. A flýfzyfz tu/ iż tylko przez imię Páńskie ma być przysięgá? KrowObr 41v, 41v marg, 53v; Od Krolá tefz Nábuchodonoforá odftápił/ kthory go był záwiązał przysięgą przez Bogá [*adiuraverat eum per Deum*]: [...] áby się nienáwroczył do Páná Bogá Izráelkiego. Leop 2.Par 36/13; [arcybiskup koloński i drudzy postanowili, aby Gwilelm] wrocił co komu gwałtem wzyáł/ thákiez myáftá Cefárkie [...] á tego wżitkiego przysięgá ná Boże ciało popráwił. BielKron 192v, 81; BudBib 2.Par 36/13, Eccle 8/2, I 341d marg. Cf »pod przysięgą bożą«.

»przysięga cielesna« = *osobista przysięga strony*; *iuramentum corporale a. corporaliter praestitum* JanStat [szyk 12:8] (20): ComCrac 13v; Krolowa tedy wywodem Ochmiftrzá y Fraucimeru fwoiego fwiádectwem/ tudziez cielefńá przysięgá/ z tego się Krolowi oczyściá StryjKron 482; A temu záś kthoryby przáł/ á nie byłyby náń fwiádectwá doftátieczné/ przysięgá cíelefńá fkazána byđz ma.

SarnStat 271, 328, 619, 767, 1041, 1072 (13); [*LustrSand* 260]. Cf »przez przysięgę cielesną«, »pod przysięgą cielesną«, »za przysięgą cielesną«.

»przysięga fałszywa« [szyk 2:2] (4): *SeklKat* M2v; Mowmyż przeto dąley o przyczynách fálŝywey przysięgi [*iurisiurandi calumniae*]. *ModrzBaz* 86v; Wątpić w tym nie trzebá/ iż kto fię ná czyię máiętność władzi/ [...] przysięgą fálŝywą wyżuie [!] fásiádá ze wżyftkiey máiętności. *GórnRozm* G3, H2.

»forma, sposób, kształt przysięgi« = *forma iuramenti JanStat* (8:3:2): Ale iż ku zbáwieniu nie iest rzecz bępieczna przyŝyęgáć komu o rzeczách niewiádomych/ dla tego opińány iest kftákt przyŝyęgi *GroicPorz* í, z4; pokłękńáł [*Mauryc*] przed Cefárzem/ próŝąc oten wrząd. Pothym Arcybiskup Mogutyńki przynioł kfięgi przeced mu ŝpofob przysięgi/ y przysięgáł zá przepowiadánim Arcybiskupa. *BielKron* 232v; *GórnRozm* G; Formá przysięgi królá Alexándrá, Henryká, Stephaná, w Metrice znaydzie *SarnStat* 22, 138, 458, 489, 554, 561 (9).

»przysięga hołdu« (1): ná ofáték domagáli fię [*Polacy*] áby y nowy ich Miŝtrz [*Pruski*] záráz według powinności przyŝyęgę hołdu vczynił. *StryjKron* 722.

»krzywa przysięga« [szyk 4:1] (5): *LibMal* 1548/143v [2 r.]; Kto doŝtápi twéy góry/ ó wŝzechmocny pánie/ [...] Ten kto rękę niewinná/ y ŝerce záchował/ Ten kto kłámtwá/ y krzywych przysięg ŝye wárował. *KochPs* 33, 86; Więc teŝ ná tákie grunty [*zdobyte na podstawie fałszywej przysięgi*] Bog fię gniewa zgołá/ Y ziemiá ná nich gore/ fchná drzewá y źiołá: Sośnie fię krzywe rodzą: gárbáte láfy/ Wołáią ná przysięgę krzywá po wŝze czáfy. *KlonWor* 4.

»przysięga mocna [= *ważna*]« [szyk 1:1] (2): A gdy [*Absalom*] wypełnił ofiárę/ vczynili [*lud z Absalomem*] zmwę s przyŝyęgą mocná przeciw Dawidowi *BielKron* 72; *StryjKron* 612.

»niesprawiedliwa przysięga« [szyk 3:2] (5): PRzyŝyęgá komu iest nákazána/ ma iá vczynić wedle ŝumnienia dobrego/ [...] Aby nie obráził przodkiem páná Bogá/ [...] potym bliźniego ŝwego/ wŝzkadzáiąc go niespráwiedliwą przyŝyęgą ná máiętności iego *GroicPorz* y4, aa2, aa2v; *GórnRozm* G3; przez przysięgi á tym więcey niespráwiedliwe/ y Bogá wielká háńbá/ y ludzi wielká ná duŝy zgubá potykáłá. *PowodPr* 49.

»przysięga poddaństwa« (4): gdzie wŝyftkié Rády koronné/ y ŝtany inŝé/ przysięgę powinney wiáry/ y poddańtwa [*iuramentum ... subiectionis JanPrzyw* 53] y poŝłuŝeńtwa nam vczynili *SarnStat* 11, 1079, 1085, 1208.

»przysięga (jest) prawdziwa« = *iuramentum verum JanStat* [szyk 4:1] (5): Przyŝyęgá kthorá ten vczynił/ iże niebył ku pomocy temu Mężoboyftwu/ iesth ŝpráwiedliwa y prawdziwa. *GroicPorz* z, y4v; Bo kto prawdziwą á ŝwiętobliwą przysięgę czyni [*verum et sanctum iurat iusiurandum*]/ cześć Bogu wyrządza *ModrzBaz* 87; *WujNT* 22; *SarnStat* 265.

»rota przysięgi« (8): ROTá przyŝyęgi Zydowŝkiey wedle niektorych náuki/ tá iest: [...] *GroicPorz* h2v; Prokurator ŝtrony ktora ma oddáć przyŝyęgę thák rzeczce. Pánie Sędzia wedle dżiŝyeyŝzego roku/ ten ŝtoi.N. gotow Przyŝyęgę vczynić/ y żáda áby mu rotá nákazáney przyŝyęgi byłá roŝpowiedzianá *GroicPorz* z2, h3v, g3, z2; Záprawdę nie to fię zámýka w roćie oney przysięgi [*in formula iurisiurandi*]. *ModrzBaz* 86v; *SarnStat* 473, 1176.

»przysięga spolna, z obu(dwu) stron, zobopolna, sobie przysięgających, społeczna« [szyk 7:4] (4:4:1:1:1): *GroicPorz* oo2; A gdy tak wiele ich [słuchaczy] ku łobie przywiódł [Tomasz Myncarz] powoli ie ktemu przywozdył co vmyślił. [...] ktorzy potym vczynili łpolną przyięę/ iż mu obiecáli pomagąc wżytkiego *BielKron* 202, 255; inłze Xiążętá Rułkie/ pochwalili rádę Iaropełkowę/ [...] y wżyłcy zaráz obwiázáli łię łpołeczną przyięę/ y krzyżá pocáłowánim *StryjKron* 215; y łftáła łię vgodá y pokoy wieczny przyięę z obudwu łtron [mistrza krzyżackiego i polskiego króla] vmocniony *StryjKron* 647; [proszeni byliłmy, abyłmy unię Polski z Litwą] przez Alexándrá Stryjá náłzého/ [...] á potym y Króla Polłkiego/ y przez łpólne Polłkiego Narodu z Litwą zmovy y łpiłki zobopólą przysięgá vtwiárdzone áby [...] mocnieyłza byłá/ [...] przywiédli *SarnStat* 1003, 471, 846, 1027; *PowodPr* 41. Cf »pod przysięgami z obu stron«.

»przysięga (jest) sprawiedliwa« (6): *SeklKat* M2; *GroicPorz* y4v, z; vćciwi/ á zacni ludźie/ gdzie mogą vchodzą przysięgi choć nayłpráwiedliwłzey. *GórnRozm* G4v; Lecz przysięgi prawdziwey/ łpráwiedliwey/ rozważney/ á z dobrym rozłádkiem vczynioney/ nie tylko Bog nie zákázuie/ ále iá owłzem rołkázuie. *WujNT* 22; A ielłi twoiá przysięgá nie ielł łpráwiedliwa/ áni czyłta/ áni prawdziwa [iuramentum non est iustum *JanStat* 1130]/ [...] niech cię doprowádzá [łli duchowie] ná wieczne potępienie ná wieki wiekow/ Amen. *SarnStat* 265.

»ślub przysięgi« (1): wygnano ie [doktorów z *Auszpurku*] s Cefarłtwá y záwiázano łlubem przyięgi/ aby idąc nie kazali nikomu piłmá łwiętego *BielKron* 235v.

»przysięga wierności (a. wiary)« = *iuramentum fidei JanPrzyw* [szyk 9:1] (10): *StryjKron* 457; A gdzieby który Biłkup Wármienłki zá czálem będący przysięgi wiáry łwéy wedle kłztałtu y czáłu opifáného zániedbał vczynić: tedy [...] *SarnStat* 1125; Téż od tego czáłu y ná wieki Wáłsały y poddáni Kołścioła Wármienłkiego [...] w dzieięci á w dzieięci lat przysięę wiernołci Królowi y Krółłtwu Polłkiemu/ [...] będą powinni odnáwiáć *SarnStat* 1125, 11, 1042, 1094, 1208. Cf »przez przysięę wiary«, »pod przysięgá wiernołci«.

»własná przysięga« = *proprium iuramentum JanStat* [szyk 10:2] (12): tedy ón obwiniony/ który nie ielł łzláchćicowi rowny/ ielłi łię záprzy/ iż mu nie złorzeczył/ własná przysięgá oczyłci łię. *SarnStat* 238; Zyd własná przysięgá Krzełciániná odbędzie. *SarnStat* 252, 276, 626, 681, 701, 1076, 1163. Cf »przez własná przysięę«.

»zdradliwa przysięga« (1): Ty zás [!] Kanny y wo[y]nę Mitridacká słáwná/ Y zdradliwą przysięę [!] Kártágiłńká dawná [periuria Punici furoris]/ [...] Głósem y wżytką ręká wołáłz ze włzey dułze. *ModrzBaz* 94v.

Szeregi: »przysięga i hołd« (1): A ci [Krzyżacy] łię vpomináli po wtore/ áby Prułka Ziemiá wżytká/ y Pomorłka Zakonowi Krzyżáckiemu byłá przywrocona/ teź áby od przysięgi y hołdu Polłkiego wolni byli *StryjKron* 722.

»przysięga i krzywoprzysięstwo« (1): ZŁy zwyczaj w przekłádání Roków ná Wiécách głównych y ná Rocéch Ziemiłkich od poddáných náłzých do tego czáłu był chowan: zkáđ łię rozmáité przysięgi y krzywoprzysięłtwá vczynály [diversa iuramenta et periuria oriebantur *JanStat* 480] *SarnStat* 768. [Ponadto w przeciwstawieniu 1 r.]

»obietnica, (i, albo) przysięga« = *promissio et iuramentum JanStat* [szyk 2:1] (3): We wżelkiew obietnici zley/ albo przifiędze zmien wołą fwą/ á czos zgłupstwa flubował/ nieczin tego *SeklKat* F2; *KrowObr* 53v; *SarnStat* 1085. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.]

»obowiązek i przysięga« = *subiectio et iuramentum JanStat* (3): Czytay iáko fię ten Bonifacyufz od Pápieżá ná fzczepienie wiary do Niemiec posłány [...] kościołowi obowiązował (*marg*) Obowiązek [!] y przysięgá Bonifacyufza. (–) *SkarŻyw* 520 *marg*; *SarnStat* 1085. Cf »wedle obowiązku i przysięgi«. [Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.]

»przysięga i posłuszeństwo« (1): ktorzy [*wysłannicy*] Polaki od przyięgi y od posłuszeństwa Zygmuntowi pierwey flubem obowiązanych rozgrzeżyli *BielKron* 379.

»przysięga i powinność« [szyk 1:1] (2): A on tho iáko rada náлча strzegancz povinnofczi y przifiagi swei dal nam wiediecz powiefcz y wlkazanye prethwiczowe *MetrKor* 61/224v. Cf »nad przysięgę i powinność«. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»przysięga i (a) przymierze« = *constitutum et iusiurandum PolAnt* [szyk 4:2] (6): *BudBib* 1.*Mach* 7/18; *SkarŻyw* 504; Ieft też znaczna kaźń Boška s ftrony złamánia przyięgi y przymierza wczynionego/ miedzy Władyfławem Węgierskim Krolem/ á Amuratem Cefárzem Thureckim *Phil* O4; *OrzJan* 115. Cf »dla przysięgi i przymierza«, »za przymierzem i przysięgą«. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»przrzeczenie i przysięga« [szyk 2:1] (3): y otho tesz wam dayę znacz ktori szlivb y przisyege mami skrolem polskym [...] yą tego przirzeczenia y przisyagy osftapycz niechcze any mislye *LibLeg* 11/22, 11/86v; *BielKron* 316v. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»słowo i (a, albo) przysięga« = *verbum et iuramentum JanStat* [szyk 3:2] (5): A w thym Scháchmát zápomniawłzy fłowá fwego y przyięgi fwey/ potháiemnie zabráwłzy co miał/ wiechał precz s tymi Tátary *BielKron* 402v, 406v; Téż obiecuemy przez ninieyfzy líft/ y fłowem náłzym á przysięgá obowięzuiemy fie: iż [...] *SarnStat* 1100. Cf »wedle przysięgi i (wedle) słowa«. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»ślub (a. zaślubienie) i (a, albo) przysięga« = *votum et ligamen a. iuramentum ligaminis PolAnt* [szyk 19:6] (25): radzybiłmi otim wiedzeli czo temv za przicina yeft [...] zebi miedzi namy ten fzlwb y prziflyega bila flamana *LibLeg* 11/65, 10/113v; *SeklKat* K2v; ktorą przyięgá á zállubienim ma być w nas mocnie vtwierdzona á pobudzona wiárá náłzą [!]. *LubPs* Z3; *KrowObr* 137v, 138, 143v [2 r.]; *BibRadz Num* 30/8, 12, 14, 15; *BielKron* 108, 402v; Sacramentum militare, Slub á przifięgá zołnierska ktorą fie obowiązowali być wiernemi. *Mącz* 363b; *RejPos* 134; *RejZwierc* 195v; *WujJudConf* 61v [2 r.]; *Phil* O3 [2 r.]; *WujNT* 493 [2 r.]; *PudłDydo* A3v. Cf »pod ślubem i przysięgą«. [Ponadto w połączeniach szeregowych 5 r.]

»przysięga, (a) świadectwo (a. dawanie świadectwa)« [szyk 2:1] (3): Záprawdę do przysięgi á dawania świadectwá [*ad iurandum et testimonium dandum*]/ ludzie ftáteczni/ świadomych obyczáiw/ y mądrzi/ máią być wzywáni. *ModrzBaz* 86; *GórnRozm* G2; *SarnStat* 1159. [Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.]

»wota i przysięgi« (1): trzáłty Concilia/ trzáłá władza Papielka/ trzáłty ceremonije/ trzáłty y złamáły fię ná wielu mieyfćách *Vota*, y przyięgi kápłáńłkie y zakonnicze *ReszPrz* 73.

»wiara i (albo) przysięga« [szyk 2:1] (3): A nye nińczy ten wyáry álbo przyfyęgi/ ktory fy z kurwámi álbo z cudzymi żonámi walca? *KromRozm I C2v*; Gdyż y oni łtárzy pogánie/ nie tylko łwym/ ále y połtronnym/ á drudzy ielczce y nieprzyaściołom łwym przysięę y wiárę rádži chowáli *CzechEp 13*; *OrzJan 106*. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»zapis (a. pismo) i (albo) przysięga« [szyk 7:6] (13): bomy wńczy panowye zyemyae Moldawńkiey [...] y wńthka slyachtha y wńfthka zyemya mamy Myr y przifzyżazne zapyfzy s wałá panyfká m. Athak thy przifzyżangy y zapyfzy mamy spelnycz y dokonacz *LibLeg 6/191v, 6/191v, 10/123v, 150v, 11/47v, 184*; [*Jagiello*] Zyemie/ Litewfká/ Zmodzka/ Rułká/ ku Polfzce/ [...] przyłaczył/ wćielil/ piłmem y przyfiegámi tho wtwierdził. *BielKron 381v, 387v, 390v* [2 r.]; Bo y my tegołmy v ludzi pewniełzy/ częgo nam zapiłem ábo przysięęá podpieráią. *SkarŻyw 347*; *StryjKron 612* [2 r.]. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»zgoda i przysięga« (1): ale w thym Woiewodá łzukał zgody/ ták długo áż łobie pokoy przez zgodę y przyfiegę vczynił z nałzymi *BielKron 424*. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

Wyrażenia przyimkowe: »dla przysięgi« = *propter iuramentum a. iusiurandum Vulg* (7): Ale prołę cie bárzo/ był to vczynił dla przyfięgi ktoráłmy z łobá vczynili *HistRzym* [118]v; Támże przywiedzion móy Philozoph ktemu/ Ze przyfiągł dofyc vczynić wńzytkiemu. [...]: wńził Philozoph Xięgi/ Dawnoby w nich był/ by nie dla przyfięgi. *KochFr 64*; *WujNT Matth 14/9, Mar 6/26*; *SarnStat 543*.

~ dla przysięgi czyjej (1): A zárafował łie krol [*Herod*]/ ále dla oney przyfięgi łwoiey/ y dla onych czo około niego łiedzyeli/ niechciał iey [*córki Herodiady*] zárafowác [*Vulg Matth 14/9*] *RejPos 320v*.

Szereg: »dla przysięgi i przymierza« (1): abowiem rozvmiemi yz za yego panowania. granyczam nałchim tham sthey stroni pokoy bedzie zachowan dla they prziflyęgy y przimyerza ktore pan Woyewoda wyeczne łnamy ma *LibLeg 10/150*. ~

»wedle (a. według, a. podług) przysięgi« (35): *MetrKor 38/287*; tedi mi łwamy według pyerwłchej prziflyęgy bedziemi wdobrej przyazny fy zachowiwacz *LibLeg 11/91*; *KrowObr 41v, 132*; [*Ligurgus nauczył swoich obywateli praw*] A gdy przyięli ty práwá/ przywiodł ie ku przyfiędze iż nie mieli onych praw wzrufác/ áż záfię przydzye. [...] Odfzedłzy zábił łie łam/ áby ty práwá wiecznie trwály w Łacedemonie według przysięgi *BielKron 121v*; *ActReg 42*.

~ wedle (a. według, a. podług) przysięgi czyjej (23): a mi chczeni na panstwy nałchim będącz v k.m. y panłtw wałzemv przyacziem bicz wedlie prziflyęgy nałzey ktoráłmi czynili. *LibLeg 10/62v*; *DiarDop 110*; A thám iuż będzie miał [*przedniejszy łługa wójtownski*] moc z rołkazania Sędzięgo pozywác/ Arełtowác/ y inne rzeczy podług łwey przyfyęgi czynić/ kromia wńzelkiego przenágábánia. *GroicPorz g4*; Niechay tełż żadny po Papiężu nietzeka iákiey popráwy/ ábowiem według przyfięgi łwoiey inák tzynić niemoże. *KrowObr 40v*; Exekucya Polłka nic inęgo nie ielł/ iedno łzacowánie Rzeczypołłitey Polłkiey/ w łwoich Práwách y Prywilegiách/ wedle Przyfięgi Krolá Polłkiego. *OrzRozm B3*; powiedzże mi tełż o Obronie/ iákoby nałnádniey Krol nas wedle przyfięgi łwey bronić miał? *OrzRozm V, A, E3, E4v, F2v, F4v* (11); *WujJud 15v, 16v*; *ActReg 21, 39, 43*; DRVGI VRZÁD PODSKARBIEGO: Rádny m pánem bydz, godnie wedle przyfięgi Senatorłkiey. *SarnStat 357, 166*; *VotSzl B2v*.

wedle przysięgi miedzy kim a kim (1): *LibLeg 6/114v cf* »wedle mieru a przysięg«.

W połączeniu szeregowym (1): yako v. C.m. yest przyacielem panv memv wedle obyetyncze przisyegy y zapyssow swoych *LibLeg* 11/[32²].

Szeregi: »wedle mieru a przysiąg« (1): Anno domini 1540 Pod Choczimym [...] vedle myerv a przifzyang Myedzi nayafznyełzym panem a panem Sigmunthem Crolem polfkym, [...] y myedzy yafznym panem a panem Sthephanem Voyewodą Moldawfkym Byly Vyłzłany Comyłzarze *LibLeg* 6/114v.

»wedle obowiązku i przysięgi« (1): [mówię] iż to napřednieyłza rzecz ielt/ áby Ołtarz w Krolełtwie Polfkim/ to ielt Zakon Święty Krześciánłki cało zołtał/ wedle obowiązku y Przysięgi Krolewfkiey *OrzRozm* F4v.

»wedle przysięgi i (wedle) słowa« (2): *LibLeg* 11/174; Tedy Krolu łpráwiedliwie ty mnie małz wedle przysięgi y wedle słowá łwego Krolewfkiego przy tym zołtáwić/ cóś ty mnie dał *OrzRozm* R3v. Cf »przysięgać wedle przysięgi«. ~

»nad przysięgę« (4):

~ nad przysięgę czyjå (3): Po tey łzkodzye Krol połtał do Przekopłkiego Carzá/ czemu to łzkodę vczynił nád przyłięgę fwoię. *BielKron* 416v, 89, 124v.

Szereg: »nad przysięgę i powinność« (1): Prołł teł [Jakob Senełski papiełza] [...] / áby Krzyłacy Prufcy byli przeniefieni ná Wyłpę Tendos do Greciey przećiw Turkom/ gdyłz tu iulf po nich málo było/ miedzy Litwą/ Polłką/ y infzymi Chrześciány/ z ktorymi nád przyłięgę/ y powinność Zakonu łwego vłtáwicznie woyny z hárdości łwey wiedli. *StryjKron* 637. ~

»przez przysięgę« = *per sacramentum a. iuramentum, iuramento* *JanStat* (29): káždy nowy Prufki Miłtrz/ ma łzołtego miełiáca przyłtěpić przed Krolá Polłkiego/ á przez przyłięgę ma go wyznáwáć zá páná *BielKron* 232; *Calep* 5b; Iednáł gđzieby obwiniony nie zgołá/ ále przez przyłięgę fie odwiódl/ tedy ná Delatorá žadná poená łćiągáć fie nie ma. *SarnStat* 152, 349, 472, 583, 769, 1176.

~ przez przysięgę czyjå (12): Iełli ich wiele/ to ielt dwá ábo trzėy/ ábo czterzey/ o Męžobóyftwo będa obwinieni: ácz łtarádná przez przysięgę tego/ który obwiłł/ wlyscy winá Męžobóyftwá byli karáni *SarnStat* 603; którė łzkody y krzywdy przez onegóž łámėgo przysięgę którėmu łzkodá fie łtálá/ [...] przed námi ma byđż dowiedziono. *SarnStat* 902 [*idem* 904], 251, 603, 760, 904, 945, 1000. Cf »przez własnå przysięgę«.

W połączeniu szeregowym (1): DOwod przećiw łtronie ná Sądzie bywa rozmáithym obyczáiem/ przes łwiádkki/ przes włáłne łtrony obwinioneý zeznánie/ przes Vržėdowe lífty/ przes przyłyęgę. *GroicPorz* x.

Wyrażenia: »przez przysięgę cielesną« (1): [darowania] iákokolwiek kiedykolwiek tełz przez przysięgę ćielefnå [*iuramento corporali* *JanStat* 866] z łáłki przećiwko Nam y Zakonu náłžėgo/ którė byly Apołtolłkim/ Cėłárłkim/ ábo którýmkolwiek potwiłrdzeniem vmocnione: tedy tákowė nic temu łtánowieniu nie máią przelzkáđżáć *SarnStat* 1088.

»przez przysięgę uczynionå« (3): obiecuiemy/ przyržėkami/ y przez przysięgę náłžę vczynionå [*et nostri iuramenti praestiti* *JanStat* 759] tym fie ćiełniėy obowięzuiemy/ ten zapis [...] vtwiłrdzony trzymáć *SarnStat* 1000, 692, 695.

»przez przysięgę wiary« (1): iákóž to Pánowie y Szláchta przerweczeni zá się y potomki fwé przez przysięgę wiary fwéy [*per fidei sacramentum JanStat 746*] czynić lie obowięzáli. *SarnStat 989*.

»przez własną przysięgę« [*szyk 3:1*] (4): IEfli Zyd nie wzięwłszy do siebie świádków powié/ iż Krześciáninowi pożyczyl iákiego zakládu/ á ón tego záprzy: o tákową rzecz Krześciánin przez fwą włáfną przysięgę lie odwiedzie [*solius sui iuramento se expurget JanStat 1117*]. *SarnStat 251*; My w tákowéy rzeczy obiálniamy/ iż Wálko przez przysięgę włáfną [*per iuramentum proprium JanSta 1110*] ma lie oczyścić. *SarnStat 621, 692, 695*.

Cf »dowieść przez przysięgę«, »przez przysięgę obiecować«, »przez przysięgę obowięzować«, »przez przysięgę utwierdzony«. ~

»pod przysięgą (przysięgami)« = *cum iuramento(-is) JanStat, Cn; cum iureiurando Modrz; sub iuramento JanStat; sub consecratione iurisiurandi, iureiurando interposito Cn (117)*: [rzekł syn do Jakuba] powyédzýał nam mąż on pod przyięgą/ nýe wzrzycýe oblitza mego iefli brátá fwego młodszego nýe przywédzýecýe zlobą [*Vulg Gen 43/3*] *HistJóz C4; LibLeg 10/62; MurzHist I2; SWiádek iefl Perfoná pozwána/ ktora świádectwo prawdy wydawa ná Sądzie pod Przyięgą. GroicPorz x, ff3v; KrowObr 77v, 127; OrzList c; BibRadz Gen 43/3; á tak pod przyięgą zdał mu [Ezaw Jakubowi] pirworodłtwo swoie zá potráwę łoczewice BielKron 14, 13, 19, 86v, 87v, 100 [2 r.] (20); Leges sacratae, Surowo zákazáne pod vtrácenim gárdlá y ymienia/ álbo pod przięgą przikazáne. Mącz 363b, 363b; RejPos 7; RejZwierc 39; BudBib 2.Mach 4/34; CzechRozm 86v; Cato młodzy ftárfzy nád pólpółtstwem/ gdy fię pod przysięgą oświádczył/ że tego ktoryby przez dáry doftawał iákiego vrzędu/ miał pozwác/ pozwál Murenę ModrzBaz 95v, 125, 138v; Potym Olech głódem wciśniony vprošil od nich pokoy/ ofiáruiac fię przez Krzyžá pocáłowánie/ y pod przyięgą rofkazánie ich vczynić StryjKron 195; NiemObr 63, 106 [2 r.]; GórnRozm G2v; SarnStat 63, 108, 203, 772, 882, 989, 1170.*

~ pod przysięgą czego (3): koždy [...] łamže též łzácowác będzie maiętność swoię włáfną: áby pod przysięgą onęgo łzácunku fwégo ná woynę wyiáchał OrzJan 124. Cf »pod przysięgą wierności«.

pod przysięgą czyją (31): *LibLeg 11/152*; Thedy Krol winien pod fwą Przysięgą/ bronić tego Kościoła w ktorym Papież rofkázuie OrzRozm F3v, F2, G, R3v; Iako slachetni Pán Criftofh Sobanłki Gorni [...] [zecznał] pot przifzęgą swoyą a pot swym dułznym sbawyenyem palcze swoye, potnyowłzy, yłzyem slifzal svft słowa te ot Pána Iaczkowłkego ZapKóscier 1584/50, 1581/22, 24, 1584/44v, 49v [2 r.], 52v [2 r.] (15); byli wezwáni ftárfzy Zupnicy/ [...] áby obyczay rzádzienia Zup pod przysięgą ich ná wieczné czáfy był trzyman. *SarnStat 370, 82, 999, 1025, 1060, 1064 (11)*; [Stanęli Mathiss Szczepan wójt, [...] Paweł Wawrzynyecz stary i Kmieć, pytani od urzędu rewizorskiego pod przysięgami ich cielesnemi o wszelakie požytki nižey popisane *LustrLub 86*].

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść przysięgi [*aby (2), iż (1)*] (3): Włzakže po kilku lat Krol Polłki wrocił záfię Zator Wacławowi Oświęcińłkiemu Kłiąžęciu/ [...] pod tą vmową y przyięgą/ áby zamek Berwald ku krolełtwu Polłkiemu był przywłászczón *BielKron 388, 357v, 382*.

W połączeniach szeregowych (3): obiecuiemy przez zdrády y chytrości pod wiárą y czcią y przysięgą vczynioną: iż ná žadnégo człowieká prošby/ [...] niebędziemy ani przywiędzł lie damy przeciwo temu co czynić *SarnStat 1070, 1068, 1079*.

Wyrażenia: »pod przysięgą bożą, na boże ciało« [szyk 2:2] (3:1): Pod Bożą przysięgą y mnieć żadna rzecz była Ewanielikiem nieuczyniła/ iedno hániebny á łprońny żywot Księżey. *OrzRozm* H2v; A gdy Zigmuntá/ ktory był w Czechach/ zá krolá wybrali Węgrowie/ Chárwat Ban/ pod przyięgą ná Boże cíáło/ krolewnę Mária puścił *BielKron* 303v; *OrzQuin* S4; Pierwfza łztuká/ Záprzec fię pod przysięgą Bożą *KlonWor* 3.

»pod przysięgą cielesną« = *sub iuramento corporaliter praestito* *JanStat* [szyk 2:1] (3): a od Kmieczy onego ymienia pod czieliefną prziiífieęgą dowiadowaczsie otem vybicziv byloliby tak abonie. *ComCrac* 19; *SarnStat* 1068, 1087; [[*kmiecie*] Pytani pod przysięgami cielesnymi o wszelakie pożytki na dziedzinie wsi Damianicz, [...] *LustrKrac* I 79; *LustrLub* 86].

»przymierze pod przysięgą (przysięgami)« (4): A dla tego nazwano iefth mieśce ono Berfábee/ iż thám obá dwá przyięgli [tj. *Abimelech i Abraham*]/ y vczynili przymierze o łtudnią pod przyięgą [*inierunt foedus pro puteo iuramenti*]. *Leop Gen* 21/31; gdyż nie dawno wzyął [*król*] przymierze z Irzykiem Czełkim Krolém w Głogowie pod przyięgami wieczne. *BielKron* 395, 401v, 435v.

»pod przysięgami z obu stron« (1): Miłtrz s łwoim kłałztoem á Krol Kázimierz potáiemnie fię zgodzili łami/ [...] á thám Krol odłthąpił Pomorłkiey źiemie y pieczęci iey/ pod przyięgami z obu łtron *BielKron* 374.

»pod przysięgą uczynioną« (5): Którzy pod przysięgą łkárbowi náłzému vczynioną wiernie/ włzyłtkié retentá onym wiadomé ná reyefłtrze podádzá/ y liczbę vczynią *SarnStat* 415, 1064, 1070, 1087, 1193.

»pod przysięgą wierności (a. wiary)« (2): ciż Wóytowie y Sołtyłowie Wiárdunki náłzé dzieśięćinné [...] pod przysięgą wierności łwéy od ludzi wybráć/ [...] będą powinni. *SarnStat* 188, 882.

Szeregi: »pod łluby i przysięgami« (1): Vwierzyłá Helena iáko niewiałthá/ wpuściłá go [*Miecsława*] do Kráková pod łluby y przyięgami iż nie miał vczynić ináczey [*niż się z nią umówił*]. *BielKron* 357v.

»pod umowá i przysięgą« (2): vczynił go [*Witolda*] Krol Władziłław nawyłzłzym kłiążęćiem Litewłkim/ zołtáwiwłzy łobie nád nim zwierzchność/ [...] pod tymi vmowámi y przyięgami/ áby to łpráwiedłwie [!] á wiernie ná krolá Polłkiego dzyerzáł/ á od krolełtwá Polłkiego [...] nie odłłtepowáł. *BielKron* 382, 388.

Cf »pod przysięgą obiecować«, »pod przysięgą obowięzować«, »pod przysięgą przyrzec«, »twierdzić pod przysięgą«, »zeznowáć pod przysięgą«. ~

»z przysięgą« = *cum iuramento* *PolAnt*, *Vulg*; *cum iureiurando* *Vulg* (9): *OpecŻyw* 113; on záię [*Piotr*] zaprzáł łprzysięgą rzeknąc (*marg*) iłz (-). Nieznámci człowieka *MurzNT Matth* 26/72 [*przekład i nawiązania do tego samego tekstu: OpecŻyw, LatHar, WujNT*]; *Coniurat amicae*, Zápiłuyefie s prziiífieęgą miłłownicy/ pániey dułzce. *Mącz* 178d; *HistRzym* 56; *LatHar* 696; *WujNT Matth* 26/72, *Hebr* 7/21.

~ *Szereg:* »z kłátwá i przysięgą« (1): Nákoniec pátrz ábyś [...] [*nie wpadł*] do tey toniey/ wktorá wpadł *Piotr* teyże nocy/ z kłátwá y przysięgą Pána fię łwego zápieráiący. *LatHar* 191.

Cf »z przysięgą obiecować«. ~

»za przysięgą« = *cum iureiurando* *PolAnt*; *iuramento* *JanStat* (16): y thako huczinyły hy powiedzieli zaprzisiağá ysch then zid kupil then loy hu ich sąsiadoff *ZapWar* 1537 nr 2494; *LibLeg* 10/96;

BielKron 428v; Bo Pogánłcy przez tho imię/ Sákráment/ rozumiec [!] chcieli on obowiązek/ kiedy zá przysięgą nieiákim obowiąfkem łłużby zwiázáni bywamy *KuczbKat* 105; *BudNT Hebr* 7/10[21]; *SarnStat* 405, 1072.

~ za przysięgą za co (1): *BielKron* 316v cf »za przyrzekanim i przysięgą«.

za przysięgą czyją (4): *BielKron* 316v; á iz ich [senatorów] nic nie ma odwozić od powinności ich/ która zá przylięgámi łwymi powinni Rzeczypołpol(itej) *Phil* R2; Ná którym [liście] ták drógi opiáno y połtánowiono zá przysięgą tych Miełczan: iz to drógi były łtárádáwné/ to iełt ziem Rułkich y Bełłkiéy przez Rubiełzów *SarnStat* 969, 404.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść przysięgi (2): przeto łie też Iuno łtárála o to/ iákoby też bez męža poczęłá/ łzłá rády łzukác do Flory [...] która iey zá iey przylięgá/ iz nie miála nigdy mężowi powiedác/ powiedzyála o kwiatku ná polach Oleńłkich/ gdy gi weźmie á połknie/ pocźnie bez męža. *BielKron* 20v; *SarnStat* 417.

Wyrażenia: »za przysięgą cielesną« (1): obiecuiemy [...] zá przysięgą ciełełną vczynioná [*corporali praestito iuramento JanStat* 858]/ tákowá zgodę we wšłyłtkich ich ártýkułách y punktćiech chowác. *SarnStat* 1080.

»czynion za przysięgą; za przysięgą uczynioná« = *praestito iuramento JanStat* (1;1): Przed temiž Podłkárbiámi y Deputy/ liczbá ma byđż czynioná zá przysięgá/ iz wiernie *et absque fauore*, káždęgo poczet popiłował *SarnStat* 417, 1080.

Szeregi: »za przyrzekanim i przysięgą« (1): włzákże zá przyrzekánim y przylięgá połłow zá wšelką przelpieczność/ wyiechał [królewicz] y z Krolowá máćierzá z Polłki zálię do Węgiel *BielKron* 316v.

»z rękojemstwem albo za przysięgą« (1): chcemy áby ten ná któręgo prošbę łá zálkłęci [świádkowie]/ łłuznym obyczáiem/ to iełt/ z dołtátecznym rękoiemłtwem/ álbo zá przysięgá [*cum sufficienti fideiussoria cautione, vel iuratoria depositione JanStat* 625] z vczćiwołciá [...] był łzukan *SarnStat* 578. Cf »zeznać za przysięgą«. ~

W *przen* (3) : A drugiemu idá dáry Tu więc iuž tám niemáłz miáry. Bo ty zdawná tę moc máią Káždá łrogółć vkracáią Czálęm y przylięgi łamiá *RejRozpr* E4v; Iełzce grzełzy łie przeciw temu Przykazaniu/ iełliby mu łpráwiedliwołci niedołtáło/ która iednym iełt towarýłzem ze czterzech towarýłzow Prziłięgi. *KuczbKat* 290; Dála gárdło pod tym Luthrowym bálámuctwem wiára/ cnotá/ przylięgá/ pokoy/ zgodá/ miłóć/ iednoć/ łzczeróć/ vprzeymoć/ žyczliwoć/ łtátecznoć. *ReszPrz* 74.

a. *Obietnica złożona ludziom przez Boga* (34) : Abowiem zakon połtánawiał Arcycáplány/ łudzie krewkołci podległe: lecz mowá przziłięgi [*sermo iurisiurandi*] która iełt po zakonie/ Syná łtánowi ná wieki dołkonáłęgo. *WujNT Hebr* 7/28.

przysięga czyja [w tym: *pron poss* (5), *G sb i pron* (4)] (9): *RejPs* 154; *KrowObr* 216; *BielKron* 35v; Oto łłyłzyłz przylięgę Syná Božęgo/ iz nikogo łobie inego ná łwiádectwo nie bierze/ iedno łpołeczne Bołtwo łwoie z Oycem y z Duchem łwiętyym žywiáce ná wiek wiekom. *RejAp* 86; *RejPos* 133; A ták łepiey wđdy doczełny połtrách człowieká łmiertelnego ná máły czás odniełć ná łobie/ niłzi połtrách á przeklęctwo wieczne onęgo Bogá niełmiertelnego/ [...] ták iáko o nim piłmá powiedáią/ połtrách łtráłziłwey przylięgi ięgo *RejZwierc* 42; *KochPs* 157; *ArtKanc* A18. Cf za przysięgą czyją.

Ze zdaniem przydawkowym referującym treść przysięgi [zawsze: iż, że] (5): *KrowObr* 216; *BibRadz Luc* 1/69; *RejAp* 86; *RejPos* 296; [Bóg mówi do Noego] Włożę ná niebo znakomitą pręgę [tj. tęczę]/ Którą gdy wyźrzę/ wlpómnę ná przysięgę/ Ze mam hámować niezwyczajną wodę: Y nie zawiodeę. *KochPieś* 33.

W połączeniu szeregowym (1): [napomina Bóg lud izraelski] przywodząc im nápamięć/ ony swoie obietnice/ vmowę/ y przyięgę/ którą vtzynił z Abráhámem zá żywotá iego y z Dawidem/ iż miał być ludowi Izráhelkiemu Bogiem doskonałym *KrowObr* 216.

Zwroty: »pod przysięgą obiec(ow)ać« = *iureiurando iurare, sub iuramento polliceri Vulg* [szyk zmienny] (5): Wtore wierzić [mamy] obietniczy bożey: że on pod przięgą obiecuie nas wifluchać *SeklKat S*; [Pan tak mówił] Ci ludzie ktorzy wyźli z Egiptu od dwudzieftu lath y wyźzey/ nieogładiają tey źiemie/ ktorąm pod przięgą obiecał był Abráhámowi/ Izáákowi/ y Iakobowi *Leop Num* 32/11, *Deut* 1/35, 6/10; *WujNT Act* 2/30.

»przysięgą (po)przysiąc; pod przysięgą przysiąc, przyrzec« = *iusiurandum iurare Vulg, PolAnt; iuramentum iurare PolAnt; iureiurando iurare Vulg* [szyk zmienny] (7;1:1): *OpecŻyw* 12v; Przyięgą/ którą Pan poprzyięgł Dawidowi kroleřthwo Pána Kryřtuřowe *LubPs* dd2v *marg*; iż był [Dawid] prorokiem/ y wiedział/ iż pod przięgą przyięgł mu Bog z płodu biodr iego (że miał) řiedzić ná řtołcu [!] iego *Leop Act* 2/30; *BibRadz Luc* 1/69[73]; *RejPos* 296; [rzekł Bóg] řluchayćie głofu mego á czyńćie wřzytko to iáko rořkazálem wam/ y będziećie mi ludem/ á ia będeę wam Bogiem. Abych pořtánowił przyięgę/ którą przyięgłem oycom wářzym dáć im ziemię opływáiaćą mlekiem y miodem *BudBib Ier* 11/5; Y przeprowádeę ie do ziemię ktorąm przyřekł pod przięgą oycom ich [quam iuravi patribus suis]/ Abráhámowi/ Izáákowi [!]/ y Iakobowi/ áby iá otrzymáli *BudBib Bar* 2/30[34]; *LatHar* 46; *WujNT Luc* 1/73.

»potwierdzić (a. utwierdzić) przysięgą, z przysięgą« [szyk zmienny] (4:1): *RejPs* 154; Iřcyec teřtámentu řwego wycęznye nye zábaczył [Bóg]/ Słowá co tyřiać narodom mocnye przyřzec raczył/ Przyřmyerze ktore zářlubił wycęznye Abrámowi/ Czego s przyřyęgą potwyerdził y Izáákowi [et iuramenti sui ad Issac Ps 104/9]/ Co potym zá mocny Státut podał Iakobowi. *LubPs* X6v [przekład tego samego tekstu: *RejPs, KochPs*]; A dla tegoż potwierdził mu [Bóg Abrahamowi] tego przięgą [in iuramento statuit illi]/ iż w iego potomřtwie miał vbłogóřłáwić wřzytki narody *BibRadz Eccli* 44/21[22]; *BudBib Eccli* 44/21[22]; *KochPs* 157.

»przysięgę przysiąc« (2): Ciebie Pan Bog (to ieřt Izráelá) wybrał řobie zá lud ořobny ze wřzytkich ludzi/ ktorzy řą po wřzytkiey zyemi/ bowiem cię vmiřował y řtrzegł przyięgi řwey/ którą przyięgł oycom wářzym. *BielKron* 35v; *ArtKanc* A18.

»strzec przysięgi« (1): *BielKron* 35v cf »przysięgę przysiąc«.

»przysięgę (u)czynić; przysięga uczyniona« [w tym: na co (1)] (4:1): *KrowObr* 216 [2 r.]; *BudBib Sap* 18/22; W czym chcąc Bog dźiedzicom obietnice obfićiey okázáć nieodmiennóć rády řwey/ przyięgę ná to vczynił [interposuit iusiurandum]: ábyřmy przez dwie rzeczy nieodmienne/ [...] namocnieyřzą poćiechę mieli *WujNT Hebr* 6/17; Przyięgę P. Bog ludziom czynił *SkarKaz* Oooo2b.

»przysięgę wypeřnić« (1): Przyięgę řwá którą był przyięgł [Bóg] Abráámowi OYcu nářzemu/ y iuż iá wypeřnił ludowi řwemu. *ArtKanc* A18.

Szeregi: »przysięga i przymierze« (1): A zwyciężył [człowiek niewinny] onę zamiełzkę niemocą [lege: nie mocą] ciáá/ áni mocą zbroie/ ále słowy zwyciężył onego kthory karał przywodząc przylięgi y przymierza vczynione oycom [iuramenta patrum et testamenta commemorans]. *BudBib Sap* 18/22.

»ślub i przysięga« (1): Aby vczynił miłofierdzye z oycy náłzymi/ á iżby lie iuż rołpomniał ná fluby święthe swoie. Y ná onę przylięgę kthorą poprzyliął Abráámowi oycu náłzemu/ iż lie nam ziawić miał [Luc 1/69]. *RejPos* 296.

»testament, (i) przysięga« = *testamentum, iusiurandum PolAnt, Vulg* (4): *OpecŻyw* 12v; Iż [Pan Bog izraelski] nas miał wybáwić od nieprzyaścioł náłzych/ [...] Aby vzył miłofierdžia nád oycy náłzymi/ á rołpomniał ná teftáment swoy święty. Y ná przylięgę kthorą przyliął Abráhámowi oycu náłzemu/ że nam to dáć miał. *BibRadz Luc* 1/69[73]; *LatHar* 46; *WujNT Luc* 1/73 [zawsze przekład tego samego tekstu].

»umowa i przysięga« (1): Przełto tełz tám Pan Bog niemowi/ dla modlitw y przytzniania/ Abrahámá y Dawidá/ [...] Ale mowi dla Abráhámá y Dawidá flugi mego/ iákoby rzekł/ dla oney vmowy y przylięgi moiey/ kthoram z Abráhámem y z Dawidem vtzynał. *KrowObr* 216.

Wyrażenia przyimkowe: »pod przysięgą« (10): iedno iż lie [papież] Synowi Bożemu Pánu Kryftułowi przeciwiá/ y Tytuły mu iego włafne wydziera/ ktore óciec niebieski pod przylięgą włożył tylko ná Syná śwego. *KrowObr* 40v.

~ *Szereg*: »zaprawdę, (albo) pod przysięgą« [szyk 1:1] (2): *KromRozm III* F4v; wczym przełtrzezał [Jezus] ápoštoły nyektore temi słowy: Záprawdę álbo pod przylięgą/ yełli lie nye połtáracye/ ábyłcye byli tákyego żywotá yákýego łá dzyeći/ nye olięnyecye żywotá wyecznego [Vulg Matth 18/3]. *GliczKsiąż D7.Cf* »pod przysięgą obiecować«, »pod przysięgą przysiąc«. ~

»za przysięgą [czyj]« (1):

~ *Wyrażenie*: »za mocną przysięgą« (1): mocno łtoycie w nádzieiach łwych przy tym Pánu łwoim/ będąc tego iłci/ zá ták mocną przylięgą iego/ iż was to nigdy omináć nie moze/ á iż lie to iuż nie dlugo/ ták iáko tu łłyzycie/ ma wypełnić nád wámi/ Amen. *RejAp* 87. ~

b. *Tekst uroczystego zapewnienia, przyrzeczenia [w tym czyja* (34): *G sb i pron* (25), *ai* (7), *pron poss* (2)] (40) : wypisálem o Perłonách Sądowi przynależácych/ poczáwłzy od nawyłzłzey áż do nanilzłzey/ przyłfyęgi ich/ powinowáctwá ich/ iáki ma być Sędzia *GroicPorz C*, aav; Pięć ty *condicy* małz w łwey przyłsyędze pánie Sędzia *GórnRozm* F3v; IEłli Woźny ináczey przyłsyęgę łwiádkóm powié/ nił ielł rołkazano/ á w tym będzie od łádu vznan/ ná wieki niechay będzie z łwego vrzędu złożón. *SarnStat* 576, 132; Pokázuiá to łtátutá wáłze/ y przyłsyęgi Senatorow y Márłzałkow/ y innych vrzędnikow/ w iákíey czći/ [...] przodkowie wáłzy/ krolewłki łtan mieć chćieli/ y vwažáli. *SkarKazSej* 692a.

przysięga komu (7): Biskupow pierwłza y wthora przylięgá Papieżowi. liłł. 127. 128. *KrowObr* Qq4v; Cefárlka przylięgá Papieżowi. Anno 970. liłł. 32. *KrowObr* Rr, 127, 128, Tt3v, Uu2v; O przyłsyędze Byłkupá Alłperłkięgo Krolowi Polłkiemu. *SarnStat* 1124 marg.

W nagłówkú tekstu stanowiącego wzór formuły przysięgi (29): (nagł) Przyłfyęgá Sług Mieyłkich. (–) IA. N. przyłfyęgam P. Bogu włzechmogácemu/ iże Panom Ráycom Miáłłtá tego chcę być wierzen y połłuzen włłuzbie moiey *GroicPorz* g2v; (nagł) Przyłfyęgá Podwoyłkiego. (–) IA. N. Przyłfyęgam

Bogu wŕzechmogącemu/ Pánom Ráycom/ Woythowi y Przyŕyęźnikom/ [...] iże [...] *GroicPorz* g3, c2, d2 [2 r.], d4, e3, g (13); (*nagł*) Papieżá Rzymŕskiego przyŕięgá. (-) W imię Boże Amen. W imię ŕwiętey y nierozdzielney Troyce/ Oycá y Syná y Duchá ŕwiętego. Ia N. wybrány ná papieŕstwo/ wŕzechmogącemu Bogu kthorego koŕcioł zá pomocá iego rzędzić przyimuię. *KrowObr* 41, 32v [2 r.], 35v, 41v, 127, 127v, 128; *KuczbKat* 290; O CZYM pátrzay *formam iuramenti* Senatorŕkięy wysŕzý, gdzie dokłád w przyŕiędze: Królowi Polŕkiému będę wierny: o Rzeczypoŕpolięy wiernie będę rádźił *SarnStat* 223; (*nagł*) Przyŕięgá Woznych, kiedy bywáią poŕtáwieni przez Woiewodę. (-) Ia B. przyŕięgam: iź od tego czáŕu y nápotym będę wierny naiáŕnieyŕzemu Pánu memu Krolowi *SarnStat* 573, 22, 35, 340, 645, 1131.

Wyrażenie: »przysięga przymierza« (1): poniewáż y ŕám Cefarz Turecki przyŕięgę przymierza ŕpolnego przedtym iuŕz był dobrowolnie przyŕŕáŕ/ Byłoby to przeciww práwu wŕzech národow/ gdyby [...] *StryjKron* 722.

c. Obopólne zobowiązanie się do współdziałania (4) :

W połączeniu szeregowym (1): Athak mi mayancz swamy od dawnich czáŕŕow zachowane y przyáŕzn dobra y przifzyege. przifŕlvchaly tho na wáŕzh myeŕkayancz znamy wthakowey láŕkawey przyazny [...] ŕkodi takowe [...] czynycz *LibLeg* 11/141.

Zwrot: »przysięgę [z kim] mieć« [*szyk zmienny*] (4): *LibLeg* 11/22, 141; Bo ich wiele było w żydoŕtwie/ ktorzy mieli ŕnim [z *Tobiaszem*] przyŕięgę [*habentes iuramentum eius*]: bo był źięciem Sechenialŕá *Leop 2.Esdr* 6/18; boŕmy do téy doby/ [...] áni przyŕięgi żadnéy/ áni záŕzcia żadného z nikim nie mieli. *KochFrag* 48.

Szereg: »ŕlub i przysięga« (1): y otho tesz wam dayę znac ktori szlivb y przisyege mami skrolem polskym miedzi sobá chcacz dobrze a wiernie y sprzyazlywie myedzi sobá mieŕzkanie miecz *LibLeg* 11/22.

Synonimy: obietnica, przyrzeczenie, słowo, ŕlub, ŕwiadectwo, umowa.